

تاریخ دریافت: ۹۷/۶/۴

فصلنامه علمی عرفان اسلامی

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۷

سال هفدهم، شماره ۶۵، پاییز ۹۹

کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پرتو برقراری تأمین اجتماعی پایدار

محمد مهدی حسینمردی^۱

حسن خسروی^۲

رضا موسی زاده^۳

مجتبی بابایی^۴

چکیده

احترام به کرامات انسانی بویژه اقشار سالمند و نکوداشت منزلت آنها و لزوم دستگیری از گروه‌های آسیب‌پذیر باعث شده تا ضمن اینکه تأمین اجتماعی در جرگه نیازهای حیاتی، اصلی و جامع بشر باشد بر ارزش و جایگاه آن در بستر گفتمان عرفان اجتماعی و اعتبار معنوی آن افزوده شود. نگارندگان نوشتار در سیر پژوهشی خود با استفاده از روش تحلیلی-توصیفی و بهره‌گیری از مطالعات کتابخانه‌ای برآنند تا در چارچوب فهم عرفانی و اخلاقی موضوع خدمتگزاری به بینوایان را تبیین نمایند. یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که شناخت عرفانی از تأمین اجتماعی راهبردی بوده برای آن که در کمک به نیازمندان و تعیین اهداف مربوط به آن در عرصه حقوق بین‌الملل رفاه توجه بیش‌تری شود. نوشتار حاضر در پایان بحث قصد داشته تا با اشاره به برقراری تأمین اجتماعی پایدار به موضوع ظرفیت‌ها و آموزه‌های عرفانی بپردازد چراکه استقرار عدالت و برقراری رفاه ذهنی مستمندان و جلوگیری از در یوزگی سالخوردگان و یاریگری آنها را بخشی از مأموریت‌های تاریخی حوزه عرفان اجتماعی در جهان امروز معرفی می‌نماید.

کلید واژه‌ها:

عرفان اجتماعی، کرامات انسانی، انقلاب جمعیتی، تأمین اجتماعی پایدار، اخلاق معیشتی.

۱- دانشجوی دکترای گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. نویسنده مسئول: phd_mardi@yahoo.com

۲- دانشیار گروه حقوق، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۳- دانشیار دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران.

۴- استادیار گروه حقوق دانشگاه پیام نور تهران، ایران.

عرفان مقوله‌ای جهانشمول در بین نظام‌های گوناگون فرهنگی، اجتماعی، تمدنی و مذاهب مختلف می‌باشد از این رو با وجود فن‌آوری‌های جدید نمی‌توان نقش آفرینی اجتماعی آن را در بحبوحه انقلاب جمعیتی قرن حاضر، پیری هرم سنی جمعیت جهان، کمبود شغل مناسب، کنترل و بازدارندگی پدیده‌های آسیب‌زای انسانی به موازات مجموعه‌های مختلف سازمانی تأمین اجتماعی که وجود دارد پاسخگویی مطلوب به نیازهای روحی و معنوی افراد نیازمند و ناتوان رانادیده گرفت. چارچوب تعهدات رفاهی دولت‌ها در این خصوص بر مبنای استانداردهای ارزش محور اخلاقی به منظور ریشه کنی فقر، ناداری، برآوردن تمنای معیشتی مستمندان رویکرد به فضائل انسانی و کمک به افراد در ولایت بر سرنوشت خویش اعمال مسئولیتی حمایتی از جنس عرفان اجتماعی و اخلاق معیشتی را ایجاب نموده است. حال آن که در دنیای امروز با اشکال مختلفی از عرفان‌ها روبرو هستیم عرفان‌های طبیعت‌گرا، آیینی و ادیان و حیانی همچون: یهودیت، مسیحیت و اسلام که هر یک تلقی‌های متفاوتی را در ارتباط با وضع معاش و مراقبه در حوزه‌های حیات فردی و اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در برابر اقشار مستضعف جامعه مطرح می‌کنند. عرفان اسلامی از بین آنها به برقراری توازن و عدالت میان نیازهای اجتماعی و فردی معتقد است. (محمدی، افراسیاب پور و همکاران، عرفان امام خمینی و نقداشو، ۱۳۹۹: ۱۱۸)

طراحی الگوی پویا و پایدار برای تأمین اجتماعی به عنوان ایده‌ای نو فرصتی را به دست داده تا در عصر جدید و انقلاب چهارم صنعتی بر مبنای مقابله با تهدید فقر فراگیر و آسیب‌های اجتماعی و در راستای انسانی تر شدن حقوق بین الملل با پشتوانه‌های اخلاقی برای تعهدات حمایتی دولت‌ها بتوان موضوعات عرفان اجتماعی را مدنظر قرار داد. به عبارت روشن‌تر، اقداماتی که در پرتو مسئولیت‌حمایت اجتماعی برای رهایی انسان‌های مستمند از نیاز و ترس مطابق با آرمان‌های ملل متحد مورد تأکید واقع شده در دو هسته ارزش محور و نیاز محور حق بنیاد می‌توان آنها را مطرح نمود. (۵۷)

Gusmano and KIEKE, Population Aging and the Sustainability of the Welfare State, 2018). واقعیت آن است در قرن جدید کارکرد پایداری که از حقوق تأمین اجتماعی انتظار می‌رود در کنار ارائه مزایای مادی و مالی عینیت بخشیدن به ملاحظات و موازین اخلاق معیشتی، ارتقاء و توسعه نظام‌های حمایت اجتماعی بوده که مستلزم رعایت کرامت انسانی از جانب دولت‌ها و استفاده از قابلیت‌های عرفان اجتماعی برای کمک به اقشار آسیب‌پذیر جامعه

کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پرتو برقراری تامین اجتماعی پایدار / ۱۳۷

نظیر: سالمندان، ناتوانان و گروه‌های کم درآمد جامعه می‌باشد. واقعیت وجودی تامین اجتماعی پایدار فراهم آوردن امکانات مادی و دستیابی مستمندان به تشکیل زندگی شرافتمندانه می‌باشد. محورهای ارزشی که بی ارتباط با ممالک‌های اخلاقی و الگوی عرفان اجتماعی در برقراری عدالت و سلوک عمومی در میان انسانها نیست. در واقع دامنه اخلاقی عرفان به خودداری از احساس مسئولیت، انزوا و بی تفاوتی منحصر شود و نابسامانی‌ها و مطرودیت اجتماعی اقشار سالمند و بی درآمد محدود به حوزه عملکرد سازمانی گردد. چنین پدیده‌هایی ضمن این که می‌تواند تهدیدی برای سلامت اخلاق جوامع باشد موجب به مخاطره افتادن امنیت سلوک و خودسازی معنوی افراد سلب می‌گردد.

فرضیه نوشتار حاضر نیازهای معیشتی شهروندان آسیب پذیر همچون سالمندان و اقشار کم درآمد را از اولویت‌های برقراری تامین اجتماعی پایدار با رویکرد به کرامت انسانی دانسته که در راستای خدمتگزاری مؤثر به تهیدستان و رفع نارسایی‌ها می‌توان از قابلیت‌های عرفان اجتماعی بهره برداری نمود. تامین اجتماعی پایدار دویعدی بوده که اولین بعد آن را می‌توان تحت تأثیر الگوی هدفمند اخلاق معیشتی برآمده از عرفان اجتماعی و کرامات انسانی به عنوان بخش ارزش محور و بعد دوم آن بر مبنای عنصر نیاز محور مورد بررسی قرارداد. انگیزه این نوشتار، بازنمایی از توانمندی‌های ارزشی عرفان اجتماعی در برقراری عدالت، مبارزه با فقر و ناداری و ترویج هرچه بیشتر مدلی از موازین اخلاقی است چراکه نظام‌های حمایت اجتماعی در شرایط ناپایدار و شکننده از صلاحیت توانمند سازی اقشار آسیب پذیر برخوردار نبوده و ضمنابه تشدید فقر و ناداری و بی‌کاری نیز می‌افزایند. سؤال پژوهشی نوشتار این است که عرفان اجتماعی از چه قابلیت‌های اثرگذار در حوزه تامین اجتماعی پایدار برخوردار بوده که می‌توان از آن در راستای حفظ کرامات انسانی و مطلوب شدن شرایط زندگی محرومان و سالمندان استفاده نمود؟ در باره پیشینه تحقیق می‌توان به اثر صدری و همکاران (۱۳۹۷) مقاله‌ای با عنوان تکدی در آموزه‌های فقهی و عرفانی که در فصلنامه عرفان اسلامی به چاپ رسیده اشاره کرد. این مقاله پدیده تکدی‌گری را تنها به عنوان آسیب جدی به سلامت اخلاق جامعه با نگاهی کلی به لحاظ مبانی فقهی و عرفان فردی مورد بحث قرار داده در حالی که به ظرفیت‌های عرفان اجتماعی مبتنی بر کرامت انسانی و به ابعاد ارزشی آن؛ یعنی موضوع عدالت نمی‌پردازد. اثر دیگر کاری از جرج درانزویچ^۱ و سلویا کویره^۲ (۲۰۱۰) با مقاله‌ای به نام عرفان و بهداشت ذهنی است. آنها موضوع رادریک چارچوب گفتمانی و با پشتوانه نظری و مفاهیم تجربی حوزه روانشناسی مورد مذاقه قرار داده‌اند. در اینجا می‌توان به کتابی با عنوان الگوهای تامین اجتماعی از دیدگاه اسلام و غرب چاپ

^۱ George Drazenovich.

^۲ Celia Kourie

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه توسط سیدرضا حسینی هم پرداخت (۱۳۹۴) این کتاب به مقایسه تطبیقی میان نظام‌های تامین اجتماعی در حوزه فرهنگی غرب و کشورهای مسلمان شرق به لحاظ جغرافیایی می‌پردازد و وجه تمایز حوزه جغرافیایی اخیر را در نوع نگاه به موضوع اخلاق معیشتی برگرفته از رویکرد اجتماعی به عرفان است.

واژگان حقوق و اخلاق بارویکرده عرفان اجتماعی در حوزه تامین اجتماعی مبتنی بر کرامات انسانی، ضرورت یاریگری معیشتی اقشار آسیب پذیر را موجه ساخته و مناسبات میان حقوق و سیاست‌های جمعیتی و سنخیت میان دو هسته ارزش محور و نیاز محور فرآیندهای حقوقی را بر محور گذار به سوی نظام‌های حمایتی جدید و پایدار نمودن مزایای آن و برقراری عدالت متمرکز می‌نماید. مفهوم اخلاق با توجه به تعاریف معمول از آن؛ یعنی خلق و خوی و کردار عادت کرده و یا در وجه معنایی آن فضائل و دانشی که به صورت متدولوژیک باید‌ها و نبایدهای کنشی را مورد بررسی قرار می‌دهند. تعیین کننده ترین محور روابط اخلاقی مسئولیت پذیری و رفتارهای یاریگرانه بر مبنای الگوها و هدف گذاری‌هایی است که به پایداری آثار حقوق رفاه و تامین اجتماعی در چارچوب رسیدگی به وضعیت معیشتی افراد سالمند و نیازمندان بیانجامد. رویدادی که باعث اعتبار آفرینی برای حق فوق شده و از فراگیر شدن فقر و ننداری و از تضییع حقوق آنها جلوگیری می‌کند. (- فرامرزق‌املکی، درآمدی بر اخلاق حرفه‌ای، ۱۳۹۶: ۷۱) سازوکارهای اخلاق حرفه‌ای در این میان پیش شرط کارآمدی سیاست‌های اجتماعی دولت‌ها در حوزه تکوین نظام‌های اقتصاد رفاهی است به همین علت الگوی تامین اجتماعی پایدار، قابلیت‌های لازمی را به وجود آورده که در قالب دستورالعمل‌ها و استانداردهای اخلاقی دولت‌ها بهتر می‌تواند با اجرای تعهدات صیانتی و حمایتی در بخش‌های اشتغال محور و حمایت محور تامین اجتماعی به جوانان و سالمندان خدمات رسانی کنند. از دیدگاه آمارتیا سن هر چند حوزه اقتصاد تولید حقوق می‌نماید اما تضعیف بخش رفاهی و معیشتی به رویکرد تضعیف اخلاق بهزیستی و محرومیت زدایی منجر می‌شود. این در حالی است که اقتصاد رفاه نسبت به هر نوع نظریه اخلاقی و اکنش مثبت نشان می‌دهد چراکه فقر اقتصادی ناشی از جدایی اخلاق است. (سن، اخلاق و اقتصاد، ۱۳۹۲: ۷۸-۷۴)

۲) مفاهیم پژوهش:

۱- ۲. کرامت انسانی: واژه کرامات جمع مفهوم کرامت بوده که در لغت، ضد لؤم و پستی می‌باشد و از ریشه واژه کرم به معنای احسان و بخشش و دستگیری از هموعان خویش است. دزفولیان

کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پرتو برقراری تامین اجتماعی پایدار / ۱۳۹

از دیدگاه شیخ محمود شبستری تعبیر به اشراف بر غیب و ضمیر توسط بزرگان صاحب فضیلت نموده که از مباحث اساسی مربوط به مکارم اخلاقی و خودشناسی است. (دزفولیان، شرح گلشن راز، ۱۳۸۲: ۴۸۷)

تجلی گر رسد بر کوه هستی شود چون خاک ره هستی زپستی
گدایی گردد از یک جذب شاهی به یک لحظه دهد کوهی به کاهی
(شبستری، گلشن راز، ۱۳۹۶: ۱۶)

کرامت انسانی با وجود تکرار در اسناد و مدارک مختلف فرهنگی، حقوقی، سیاسی و دینی و اجتماعی و اقتصادی در نظام‌های درون ملی و بین المللی و قوانین، اما هنوز اتفاق نظری جامع و مانع در مورد تعریف از آن وجود ندارد. نوشتار حاضر کرامت را در وضع اقتضایی و اکتسابی و نسبت آن با حوزه تامین اجتماعی پایدار به کار برده است. منظور از کرامات انسانی در این مجموعه جمع دو وضع کرامت اکتسابی و اقتضایی بوده که مکمل یکدیگر هستند.

۲-۲ کرامت اقتضایی: این نوع از کرامت ناظر بر خلقت ذاتی انسان‌ها بوده، منطقی که در آن انسان‌ها به لحاظ اخلاقی و کرامت ذاتی از توجه و احترام برخوردارند. شرایطی که انسان‌ها اشراف مخلوقات بوده و نمی‌توان به مقام آنها بی‌اعتنا نمود. چنین کرامتی تنیده شده با سرشت آدمی بوده و جزو وجود لاینفک اوست. به عنوان نمونه آیه شریفه: «ولقد کرّمنا بنی آدم»^۱ به صورت مبرز و برجسته‌ای اشاره به کرامت ذاتی انسانی دارد. (نیکخوامیری و صدوق، بررسی جایگاه و کارکرد قاعده کرامت انسان در تربیت، ۱۳۹۷: ۳) سوابق این تعبیر و توصیه به کرامت ذاتی در سلوک و طریقت عارفان حول عشق نافذ و خدمت به بشریت کم نیست. علی بن عثمان هجویری در کشف المحجوب آورده است: «خدمت خلق آنگاه تواند کرد که خود را اندر در جه خدمان نهد و همه خلق را اندر درجه مخدومان یعنی بی تمیز همه را خدمت کند.» (هجویری، کشف المحجوب، ۱۳۹۱: ۳۴) در مناقب اخلاق مردمی، جهان‌گرا و وسعت انسانی شیخ ابوالحسن خرقانی از عرفای قرن چهارم چنین آورده‌اند: «هرکس در این سرآید نانش دهد و از ایمانش می‌رسد چه آنکس که به درگاه باری تعالی به جان ارزدالته بر خوان ابوالحسن به نان ارزد.» (عطّار نیشابوری، تذکره الاولیاء، ۱۳۲۲: ۲۵۳) مرام و سنت اخلاقی در برخورد با ناتوانان جامعه به عنوان الگویی منبعث از گزاره مقدم دانستن دیگری و حس کرامت سلوکی که از آن ابن عربی به عنوان کمالات کرداری و اتصاف به صفت فرشتگی جایگاه انسانی با استعانت از نگاه قرآنی تحت عنوان کرامت در خلقت انسان یاد می‌نماید. (حسن

۱- سوره اسرا آیه ۷۰.

زاده آملی، شرح فصوص الحکم، (۱۳۷۸: ۳)

۳-۲- کرامت اکتسابی: در مقابل کرامت ذاتی حق کرامت یا کرامت اکتسابی بوده که مبنای حقانی دارد تا آنجا که دغدغه حمایت از شئون اخلاقی و معیشت افرادی که تحت شرایط سخت مالی قرار گرفته‌اند اقتضاء داشته تا از حاشیه نشینی و بی احترامی به آنها پیشگیری شود. کرامت چنین انسانی بجاست تا حقوق رفاهی و تدبیر معیشت وی محترم شمرده شود. بر مبنای چنین حقی، هر انسانی حق دارد تا در محیطی پاک از مفاسد اخلاقی زندگی کند تا بتواند ذات خود را از جهت بعد معنوی بسازد و بردولت و جامعه فرض است که برای ایفای این حق و اجرای آن اقدام نمایند. (جعفری، حقوق جهانی بشر، ۱۳۹۰: ۲۴۲) استانداردهای حقوق بشر در این مورد برای همه افراد از جمله افراد سالخورده حتی در صورت وجود مشکلات جسمانی ناشی از کهولت سنی نیز وجه الزام آور و اجرایی دارند. طی دو دهه گذشته، اقدامات بزرگی برای پیشبرد حقوق رفاه بشر افراد مسن بر اساس معاهدات و اسناد بین المللی انجام شده که درباره موضوعاتی همچون: بهداشت، تأمین اجتماعی و استاندارد زندگی مناسب و حفظ حق رهایی از استثمار، خشونت و سوء استفاده و جلوگیری از مطرودیت اجتماعی سالمندان مباحثی از سوی کمیته حقوق، اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی ارائه شده است. ^۱ پیوند میان معیارهای حقوق تأمین اجتماعی و عاملیت انسانی با مبانی حقوق بشر بیش از پیش اقتضاداشته تا حاکمیت‌ها با استفاده از ظرفیت‌های موجود نسبت به تقویت و حمایت از حقوق تأمین اجتماعی به شکل بنیادینی در اجرای مسئولیت پاسخگویی در قبال اقشار ضعیف نظیر: سالمندان و یاجوانان بیکار عملاً پایبندی و اهتمام نشان دهند. (همتی، حقوق شهروندی و نسل دوم حقوق بشر، ۱۳۹۳: ۱۹۸)

۲-۲. عرفان اجتماعی: عرفان در واژه به معنی شناخت است و در ترکیب با مفهوم اجتماعی، رویکرد سلوکی نسبت به نیازهای عمومی و زمانه پیدا می‌کند. سیری که در میان خلق در دستگیری از محرومان بعنوان یک فرصت به وجود آمده و ظرفیتی را لازم است که از تبدیل شدن آن به تهدیدات واقعی پیشگیری کند. (آشتیانی، عرفان، ۱۳۹۴: ۱۹-۱۰) از دیدگاه علامه جعفری چنین بحثی با وجود پیشرفت‌های علمی و فناوری‌های نوین بیانگر ضرورت عرفان اجتماعی برای زندگی مدرن و پر از دغدغه بشر بوده که در کنار آن وجوه اخلاقی همچون سلوک و وارستگی رفتاری احساس نیاز به ایجاد عدالت را بر اساس مسئولیت پذیری و یاریگری محرومان و آسیب پذیران جامعه الزامی است. (جعفری، عرفان اسلامی، ۱۳۹۸: ۲۲) و از ابزارهای اصلاح در امور مادی

^۱ World report on ageing and health, Ageing and Health, file World Health Organization 2015.

و مقاوم سازی افراد در برابر بلایای روزگار و تنگی معیشت به شمار می‌رود. برخلاف تعبیر کلاسیکی که از آن به عنوان عامل تزاخم یا عدم التفات در مقابل عمل اجتماعی یاد می‌شده است. (شکرایی، عرفان و تزاخم اندیشه و عمل اجتماعی، ۱۳۸۹: ۵۸)

۲-۲-۱ اثرگذاری عرفان اجتماعی: گفتمان عرفان اجتماعی که سابقه دیرینه‌ای در فرهنگ و تمدن اسلامی داشته در اینجا موتور محرکه‌ای است برای اینکه از نهان خانه پنداشت‌های فردی به در آمدن تا جایی که کنش تعاملی را در عرصه زبان بشری و نظام‌های حقوقی به عنوان مسئولیت مشترک عمومی بر عهده بگیرد. (رودگر، عرفان اجتماعی، معنا و مولفه و کارکرد، ۱۳۹۵: ۵) سخن کاوی یا تحلیل گفتمان این گزاره‌های ارزشی را به مطالعات میان رشته‌ای مبدل ساخته که به تجزیه و تحلیل کلامی برای خوانشی عمیق از فضائل عدالت اجتماعی کنش‌های عرفانی و رفتارهای جوانمردانه و اخلاق یاریگر می‌پردازد تا در سایه ساران صلح، دوستی و همبستگی نمودار گردد. تلازمی که میان ایده‌های اخلاقی و کردارهای حقوق عمومی به وجود آورده است. (شاحیدر، رابطه حقوق و عرفان اسلامی، ۱۳۸۵: ۴۱) چراکه از دیدگاه اسلام رسالت عرفان اجتماعی توانمندسازی انسان کامل بوده نه خلوت نشینی بلکه بینش منطقی آن تربیت شیران روز و پارسایان شب می‌باشد. (محقق و همکاران، تحلیل ساخت معنادر مصباح الهدایه و نسبت آن با گفتمان عرفانی، ۱۳۹۷: ۱۷۰) عرفان اجتماعی در قبال فقر و بینوایی واکنش داشته چون در شرایطی که به شکل آسیب اجتماعی فراگیر در آید غیر قابل مهار است زیرا فقر انسان‌ها را به فساد و تباهی می‌کشاند. یکی از راهکارهای آن مسئولیت پذیری عمومی و نظام یاریگری اجتماعی و برقراری توازن میان نیازمندان و توانگران می‌باشد. (برنا، سیری در عرفان عملی اسلام، ۱۳۹۷: ۱۹۹) تا آنجا که به شکل سنتی و مبنایی و در جایگاه تجارب دینی و عرفانی جوامع مسلمان کاملاً با آشنایی در طول تاریخ با آن آشنایی داشته‌اند. یوسف القرضاوی یکی از کسانی که در این حوزه مطالعاتی داشته در کتاب مشکله الفقر می‌نویسد: «فقر به وجود آورنده نابهنجاری‌های روحی، اخلاقی و سلوکی است و خطر تضعیف آن باعث به خطر افتادن امنیت عمومی جوامع دینداران و تضعیف حقیقت عدالت است.» در ادامه وی می‌افزاید که چه جامعه و چه نظام‌های اجتماعی به شکل وجدانی و سازمانی نسبت به هدم اینگونه از آسیب‌ها دارای مسئولیت مشترک عمومی هستند. (القرضاوی، مشکله الفقر، ۱۹۸۵: ۱۶-۲۰) از دیدگاه مارتین هایدگر چنین نگاهی به عرفان برگرفته از خود بودن توانستن که از ندای وجدان سرچشمه می‌گیرد. راهی برای درک پدیدارهای اجتماعی برای اینکه از ظهور و بروز یک سری آسیب‌ها

جلوگیری شود. فهم از جهان و اطراف که خود توانایی را به دست داده تا به در ماندگی افراد بینوا توجه جدی شود. موضوعی که خود می‌تواند به ناهنجاری‌ها مبدل شود چرا که عرفان جدا از حواس انسانی نیست. بلکه شامل عمیق شدن و شناخت واقعی از حقایق حیات مادی انسان‌ها هم می‌گردد (همدانی، عرفان و تفکر، ۱۳۸۷: ۱۹۶). ادبیات به کار رفته در این حوزه از عرفان و نسبت آن باتامین اجتماعی براساس موازین اخلاق معیشتی، عاملیتی بوده که می‌تواند اثربخشی هنجاری در شناخت از نیازهای مادی و روحی تهیدستان و اولویت دادن به رفاه و امکانات لازم زندگی آنهایی که غم معاش دارند داشته باشد.

۲-۲-۲. یاریگری اجتماعی: در واقع ما با سبک و سیاقی دیگر از عرفان اینجا سرو کار داشته که در صدد تقویت و مبنای فکری بخشیدن به نظام‌های یاریگر مدرن با الگوهای اخلاق مدار واقع گرا نسبت به معضلات اجتماعی می‌باشد. (صدری و همکاران، تکدی در آموزه‌های عرفانی و فقه، ۱۳۹۸: ۱۷۴) خواجه نصیرالدین طوسی دانشمند بزرگ ایران زمین این مسأله را چنین تبیین می‌نماید: «نوع انسانی به گونه‌ای متفاوت از دیگر حیوانات آفریده شده است زیرا او به طبع، موجودی مدنی و اجتماعی بوده، نیازمند امور فراوانی برای گذران زندگی اش می‌باشد که بدون آنها حیات وی سامان نمی‌یابد و او از انجام بیشتر آنها ناتوان است مگر با مشارکت و همیاری و در طبایع انسانها روحیه غلبه و چیرگی یافتن [بر دیگران و خودخواهی و خوددوستی] وجود دارد به گونه‌ای که انزجار و تنفر میان انسان‌ها را پدید می‌آورد که با فلسفه زندگی اجتماعی [که مبتنی بر تعاون و همیاری و مشارکت است] تضاد دارد پس باید یک عامل جمع‌کننده و گردآورنده‌ای باشد که مردم را بر همیاری و تشکیل زندگی جمعی و ادار سازد.» (طوسی، کشف المراد ۱۳۶۸: ۱۴-۱۳) عرفان اجتماعی نسبت به پدیده فقر و تکدی مسئولیت جمعی را مدنظر قرار داده چرا که از یک سو تکیه گاهی است برای اینکه برآورنده حق خوشبختی و سعادت انسان‌ها باشد و از سوی دیگر در نظام‌های حکمرانی به بهداشت روحی و ذهنی اقشار آسیب پذیر جامعه توجه واقع شود. (فتحعلی زاده، احمدی، تکالیف بیماران روانی از دیدگاه فقه فریقین و عرفان اسلامی، ۱۳۹۶: ۲۱۴) علامه محمدتقی جعفری با خوانشی از مبانی دینی نسبتی را میان حوزه عرفان اجتماعی با تحولات عصر مدرن و مجموعه حقوق بین الملل رفاه بشر ارائه داده و در نهایت به شکلی از الگوی یاریگری محرومان و بینوایان به عنوان مسئولیت مشترک عمومی در سطح جهان و به عنوان راهبردی ارزش محور بر مبنای حیات معقول در مبارزه علیه فقر به وسیله نظام‌های تامین اجتماعی در دنیا می‌پردازد. (جعفری، فلسفه اجتماع، تاریخ تمدن، ۱۳۹۷: ۲۰۹) تکوین چنین مسئولیت حمایت اجتماعی، عرفان اجتماعی را در بخش منطقه اقتصادی- انسانی به مشارکت و همدلی در حمایت از نیازهای اقشار

کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پرتو برقراری تامین اجتماعی پایدار / ۱۴۳

آسیب پذیر جامعه همچون پیران و جوانان جویای کار فرا می خواند. برنامه اقدام مادرید در سال ۲۰۱۲ بر نقش حیاتی دولت‌ها در ترویج، ارائه و تضمین دسترسی به خدمات رفاهی و مداومت بر مزایای تامین اجتماعی با محوریت عوامل انسانی و ضرورت طراحی سیستمی جامع در سیاست‌گذاری‌های جمعیتی برمبنای باز توزیع مطلوب درآمدهای عمومی و اخلاق مداری و احترام به سالمندان اشاره می نماید.^۱

۳) مدل تامین اجتماعی پایدار:

روند پیری پیشرفته جمعیت جهان مسأله‌ای است که نمی‌توان آن را به برنامه‌های سازمانی فروکاست و ملاحظات اخلاقی این بخش از جمعیت انسانی را در کموت فرزندان عر فان اجتماعی و رعایت کرامات انسانی آنها به دست فراموشی سپرد.^۲

لذا سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که دلیل محوری رویکرد به عامل اخلاق معیشتی، کرامات انسانی، عرفان اجتماعی و نسبت آن با تامین اجتماعی پایدار در عصر تحولات فناوری چیست؟. کنفرانس بین المللی حقوق بشر سالمندان و عدم تبعیض سال ۲۰۱۷ در شیلی موضوع حق برخوردگردانی و استقلال از چشم انداز اخلاق زیستی را به عنوان یکی از محورهای بررسی حول کرامت انسانی مورد توجه قرار داد یعنی استقلال، مشارکت، مراقبت، خودشکوفایی و کرامت که بخشی از این کدها وجه صیانتی از کرامات انسانی و عرفان اجتماعی داشته و مواردی هم نیازمند به کارگیری سازوکارهای حمایتی و یاریگرانه می‌باشند. آمارهای جهانی نشان می‌دهد که سالمندان بویژه رده سنی ۶۰ ساله تا سال ۲۰۲۵ حدود ۲۰ درصد از گروه انسانی را در بین هرم سنی جمعیت تشکیل خواهند داد.^۳ آرقام مورد اشاره حاکی از تحول عمیق انسانی است. به عبارت روشن تر به فاکتورهای اخلاق معیشتی آن نمی‌توان بی‌اعتنایی نمود چراکه سرمایه‌های اجتماعی آن در وجه پایدارسازی تامین اجتماعی اشتغال محور قابل ملاحظه است و الگوی تعامل بین نسلی از راهبردهای عملیاتی اخلاق معیشتی هدفمند، با تکیه بر حس شهروندمسئول و تمرکز بر ساختارهای نظام اقتصادی محلی و نیازهای بومی و کیفی سازی رفاه سالمندان و نسل جوان در اولویت قرار می‌گیرد... (Esmaeili and, Esmaeili, 2018:105-116) به عنوان نمونه به شکلی نه چندان

^۱ COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, MADRID ACTION PLAN 2010-2012:7.

^۲ INTERNATIONAL CONFERENCE Human Rights of older persons & non-discrimination, October 3 and 4, 2017., pp:41.

^۳ United nations, Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2012, Follow-up to the Second World Assembly on Ageing, A/RES/67/143., United Nations

کامل در کشور ایران سازمان فنی و حرفه‌ای این مورد را اجرا می‌کند. در واقع اینها از قابلیت‌های برجسته و مهم حقوق بین الملل ناشی از رفاه و تامین اجتماعی بوده برای آنکه به الزامات انسانی و ویژه قشرهای آسیب پذیر به شیوه منطقی و توامان با حفظ شان و کرامت انسانی رسیدگی و از فراگیر شدن فقر و شکاف طبقاتی و مطروذیت اجتماعی آنها جلوگیری نمایند. (حسینی و بختیاری، کشورهای آسیب پذیر ۱۳۹۳، ۲۰۱۳: ۱۲-۴) جایگاه معنوی و برآمده از عرفان اجتماعی که در چارچوب رسالت ارزش محور و نیازمحور تامین اجتماعی پایدار نقش مهمی در باز توزیع ثروت‌های ملی و تحکیم بخشی به سیاست‌های فقرزدایی دولتها و تحقق آرمان‌های ملل متحد به منظور رهایی از ترس و ننداری ایفا می‌کنند. دیوان دادگستری اتحادیه اروپا ژوئن سال ۲۰۱۹ در اعتراض به اصلاحات انجام گرفته توسط دولت لهستان در قانون بازنشستگی قضات مصوب سال 2017 این چنین نظر خود را اعلام نمود: ((تغییرات صورت گرفته علاوه بر نقض مصرح مقررات حقوق اجتماعی اتحادیه نمی‌تواند جایگاه قضات و استقلال دستگاه دادرسی، آیین‌های اخلاقی در حقوق کار و آیین نامه‌های انضباط رفتاری رادر جامعه تحت تاثیر قرار دهد.)) تعهدات دولت‌ها در قبال حقوق تامین اجتماعی به مثابه یک حق بشری بوده که مستلزم توجه به موازین و الگوهای استاندارد است که می‌تواند به واقعی سازی همبستگی و سلوک اجتماعی بر اساس موازین کرامت انسانی کمک نماید. تعهدات پویا و ثابتی که باتانی بر مداومت و جاودانگی اصل حق، دولت‌ها لازم است در سیاست‌گذارهای خود انعطاف، بازنگری و تغییر پذیری نشان دهند. آچکیده گزارش سازمان بین المللی کار در سال ۲۰۱۲ از مجموعه قوانین اساسی کشورهای اتحادیه اروپا نشان می‌دهد که پیش بینی حق بر تامین اجتماعی در قوانین کشورها مبین حمایت‌ها و کمک‌هایی برای آسیب پذیران اجتماعی بوده و جنبه‌های اجرایی و التزامی آن به لحاظ شکلی از جانب دولت‌ها و سازمان‌های اجرایی تضمین می‌شود. تامین اجتماعی پایدار در چارچوب صیانت از حقوق سالمندان و جوانان جویای شغل راهکارهای تاب آورانه‌ای نظیر: بیمه‌ها و نظام‌های حمایت اجتماعی را مورد پیش بینی قراردادها تا نقش اساسی رادر جلوگیری از نقض اولیه موازین حقوق رفاهی بشر و کرامت انسانی آنها ایفاء نماید تا آنجا که اقتصاد رفاهی دولت‌ها بتواند به صورت فرابخشی و بین بخشی از وضعیت متمرکز فسادآور به شرایط مشارکتی و مدیریت غیر متمرکز گذار نماید. از قابلیت‌های اینگونه تعهدات آن بوده که در چارچوب برنامه ریزی‌ها و سرمایه گذاری‌های اجتماعی افراد مستمند و در معرض آسیب‌های اجتماعی از شرایط

! EU law ,No 81/19 ,Luxembourg, 24 June 2019 ,Judgment in Case C-619/18,Commission v Poland.

‡ Report of the united Nations high commissioner for human rights,E/2013/82,PP:4-5

کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پرتو برقراری تامین اجتماعی پایدار / ۱۴۵

حمایتی آسان و قابل دسترسی برخوردار باشند. اجرای این بخش از تعهدات به عاملیت‌های اقتصادی در حوزه حکمرانی بستگی داشته، برای اینکه در چارچوب کارآمدی اداری و اجرایی دولت‌ها به نحو مطلوبی بتوانند خدمت‌رسانی و یاریگری کنند. از محورهای مدنظر در قسمت تعهدات حمایتی عبارتند از:

- برقراری و دستیابی به نظام تامین اجتماعی پایدار؛

- نظام خدمات سلامت^۱

مجمع عمومی ملل متحد طبق قطعنامه مصوب سال ۲۰۱۲ با موضوعیت سالمندی به مسئولیت دولت‌ها به عنوان سازوکاری سازمانی اشاره که در وضعیت خدمات‌رسانی و استوار ساختن مزایای رفاهی حق بر تامین اجتماعی بایستی به شهروندان اطمینان دهند تا در شرایط نامطلوبی که قادر به کار کردن نیستند دولت در چنین مواردی مردم را از طریق سیستم حمایت اجتماعی در برابر آسیب‌های سلامتی سالمندی، ناتوانی، مرگ‌نا آوار اصلی خانواده، بیماری، زایمان، بیکاری، صدمات و تصادفات در محل کار، معلولیت و اختلالات مربوط به سن حمایت می‌کند به عنوان نمونه [بند ۱] ماده ۲۰ قانون اساسی جمهوری فدرال آلمان مصوب ۲۳ می ۱۹۴۹ که از نظر برخی صاحب‌نظران بیشترین تأکید را بر عملکرد حکومت اجتماعی داشته و ضمناً دولت را ملزم به رعایت عدالت اجتماعی و حتی حق مردم را در چارچوب اعتراضات عمومی مبتنی بر قانون اساسی نسبت به شرایط معیشتی به رسمیت می‌شناسد.^۲ کمیته حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی طبق نظر تفسیری سال ۲۰۱۶ در این خصوص اهمیت بنیادین تامین اجتماعی را برای نظام‌های حقوق داخلی یادآور و اعتقاد دارد تا دستگاه‌های سیاست‌گذاری رفاهی در اولویت بندی‌ها به صورت سنجیده، معین و هدفمند به وسیله نظام‌های مالی، مالیاتی منابع اعتباری مناسبی در نظر بگیرند.^۳ بر اساس نظر دپارتمان تامین اجتماعی سازمان بین‌المللی کار کف حمایت‌های اجتماعی می‌بایست به گونه‌ای در نظام‌های سیاست‌گذاری دولت‌ها برنامه ریزی و سازماندهی شود که اولاً در سمت و سوی میثاق باشد و دیگر خارج از معیارهای توزین شده بین‌المللی قرار نگیرد. شکل‌گیری مشاغل غیر رسمی و اقتصاد زیرزمینی و شکنندگی مزایای رفاهی و به کارگیری سالمندان در شرایط سنی بالا و نقض حقوق شهروندی آنها و آنتروپی شدن سیستم‌های

1. International Labour Office Geneva, Compendium of provisions of European Constitutions, The protection of the right to Social Security in European Constitutions 2012, GENEVA, PP:1

2. German Bundestag, Basic law for the Federal Republic of German, 23 May 1949 pp: 26

3. General comment No. 22 (2016) on the right to sexual and reproductive health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, E/C.12/GC/22

تاب آور تامین اجتماعی به بروز توقعات فزاینده دامن می‌زند.

۴- تبیین کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پایداری حقوق تامین اجتماعی:

گرایش به پایداری تامین اجتماعی ناشی از تحولات عمیق در احتیاجات انسانی نیازمند نگاهی ضروری به جایگاه کرامت انسانی و مشی عارفانه در مدل نظام‌های حکمرانی رفاهی و ابزارهای یارگر نسبت به آنها می‌باشد. در شرایطی که آمار سالمندان بنا به گزارش مجمع عمومی ملل متحد پیرو دومین مجمع جهانی سالمندی و مطابق قطعنامه مصوب سال ۲۰۱۴ تا سال ۲۰۵۰ مسائل نوظهور جمعیتی روندی شتابان خواهد داشت به طوری که بیش از ۲۰ درصد جمعیت جهان را افرادی در سنین ۶۰ ببالا خواهند بود و این رشد در کشورهای در حال توسعه فزاینده است. در جهانی که کمتر از ۱/۳ افراد به امکانات کامل در مانی، بهداشتی و سلامتی دسترسی آسان داشته و نیازمند به مزایای نظام سلامت اجتماعی هستند. لحال آنکه در اعلامیه حقوق بشر اسلامی در بند (ج) ماده ۱۷ به این نکته اشاره شده که دولت و جامعه موظف به تامین نیازهای بهداشتی و اجتماعی افراد نیازمند هستند. (حسینی، بهادری جهرمی، حقوق بشر در اسلام ۱۳۹۸: ۲۲۷) طرح اقدام کهنسالی در اعلامیه مادرید ۲۰۰۲ به نقش حیاتی دولت‌ها برای ترویج، ارائه و تضمین دسترسی به خدمات اساسی اجتماعی با توجه به نیازهای ویژه سالخوردگان اشاره و به طور کامل به رسمیت می‌شناسد. آسند مادرید هر چند وجه الزام آوری نداشته اما در ماده ۱۲ به یک سری از موارد به شرح ذیل اشاره کرده است:

الف. واقعی سازی کامل موازین حقوق بشر و آزادیهای اساسی در مورد تمامی سالمندان در جهان.

ب. دستیابی به امنیت دوران کهنسالی و رویکرد فقرزدایی بر مبنای آرمان‌های ملل متحد؛

ج. ایجاد فرصت‌هایی برای توسعه فردی؛

د. تضمین در برخورداری بدون تبعیض از حق‌های بشری؛

ه. محو سوء استفاده از تبعیض علیه سالمندان.^۳

گزارش ILO در چشم انداز جهانی اشتغال سال ۲۰۱۸ حاکی از آن است که علی‌رغم تجربه کشورهای در حال توسعه در کاهش نرخ بیکاری اما این معضل به شکل کامل مرتفع نشده و عدم طراحی الگوهای اشتغال آفرینی جدید مدل‌های قدیمی در حال اجرا پاسخگوی این حجم از

! Resolution adopted by the General Assembly on 18 December 2014:2

! United nations, Report World Population Ageing, 2015: 31.

! Second world assembly on aging, Madrid, April, 2002, pp:18.

کرامات انسانی و عرفان اجتماعی در پرتو برقراری تامین اجتماعی پایدار / ۱۴۷

متقاضیان شغل در بخش اشتغال محور تامین اجتماعی نیست. ^۱بویژه در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا که به کوچک سازی، بی اثر شدن سیاست‌های رفاه عمومی شهرت پیدا کرده‌اند که خود به هسته صیانت از حق برتامین اجتماعی و باورهای عمومی لطمه زده و گام به گام نقض حقوق بنیادین بشری را در دلبخش اشتغال محور و حمایت محور تامین اجتماعی به وجود آورده است. ^۲آین در حالی است که در رویکردی جهانی به نقش اثرگذار عرفان اجتماعی به عنوان عاملیتی اثرگذار تاکید داشته، برای اینکه به باور کارشناسان حوزه عرفان، سالمندان که از جمله اهداف حوزه تامین اجتماعی پایدار هستند نیازمند یک خدمتگزاری التیام بخش روحی و عرفانی می‌باشند.

Drazenovic&celia *MysticisM and Mental health: a critical dialogue,*

(2010:10)

نتیجه گیری:

انقلاب جمعیتی در قرن بیست و یکم با توجه به تحولات عمیق بر پهنه حقوق بین الملل ناشی از رفاه با وجود بحران‌های مالی و رویکرد حمایت از آسیب پذیران اجتماعی سه گانه استراتژی پایداری، گسترش و پویایی در نظم کنونی حق برتامین اجتماعی دولت‌ها در راستای ریشه کنی فقر و ناداری و نگاهی جدیدی به آموزه‌های اخلاق معیشتی، کرامت انسانی و عرفان اجتماعی و یاریگری محرومان را ضروری ساخته است. چراکه شرایط قرن ۲۱ نیازها و سطح توقعات در راستای هسته‌های ارزش محور و نیازمحور تامین اجتماعی به داشتن الگویی برای اینکه از استواری قابل توجه و کارآمدی در برابر ابرچالش‌های بیکاری گسترده جوانان و فقر سالمندان برخوردار باشد. نگرانی از شکنندگی در حوزه‌های اشتغال محور و حمایت محور تامین اجتماعی و اوضاع نابسامان صندوق‌ها، عبور از مدل‌های کلاسیک و بازاندیشی را اجتناب پذیر ساخته، چراکه دغدغه‌های رفاهی و عدم اطمینان به نظم کنونی سازمان‌های تامین اجتماعی در نزد افکار عمومی ضرورت ارتقاء حقوق سازمانی تامین اجتماعی و طراحی الگوی چندگانه غیر متمرکز پایدار را به پیش آورده است. اصولی از عرفان اجتماعی که در حقوق بین الملل ناشی از رفاه بشر در حوزه سالمندی مورد توجه واقع شد تا با برقراری چابک سازی سازمانی و الگوی چند بعدی در رژیم حقوق رفاه همگانی بتوانند از آسیب پذیرتر شدن اقشار آسیب پذیر و از رانده شدن اجتماعی آنها برحسب گذار از دولت رفاه به نظام تامین اجتماعی مردم سالار در پرتو حاکمیت مطلوب و شفافیت قانونگزاری پیشگیری و در توانمند

^۱ ILO, *World employment social out look, trends 2018:2-11.*

^۲ Issa , *good governance chart, amended by issa ,2013:2-5.*

سازی آنها به شکلی پویا در حاکمیت بر تعیین سرنوشت معیشتی خویش بر اساس موازین اخلاق معیشتی و کرامات انسانی پیشگیری نمایند که خود از آثار مبرز حقوقی عرفان اجتماعی است. کلام آخر میانی عرفان اجتماعی در حوزه فرهنگ اسلامی یکی از جمله گفتمان‌هایی است که در میان دیگر عرفان‌های موجود در جهان از پشتوانه موضوعی قابل توجهی در دستگیری و خدمتگزاری رفاه ذهنی و معنوی آسیب‌پذیران برخوردار است.

منابع و مأخذ:

- ۱- آشتیانی، جلال الدین، (۱۳۹۴)، عرفان، جلد ۱، شرکت سهامی انتشار، تهران.
- ۲- برنا، محمدعلی، (۱۳۹۴)، سیری در عرفان عملی اسلام، انتشارات میررضی، قم.
- ۳- القرضاوی، یوسف، (۱۹۸۵)، مشکله الفقر، موسسه الرساله، بیروت.
- ۴- جعفری، محمدتقی، (۱۳۹۷)، فلسفه اجتماع، تاریخ تمدن، موسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، تهران.
- ۵- -----، (۱۳۹۰)، حقوق جهانی بشر، موسسه تدوین و نشر آثار علامه محمدتقی جعفری، تهران.
- ۶- -----، (۱۳۹۸)، عرفان اسلامی، موسسه تدوین و نشر آثار علامه محمدتقی جعفری، چاپ دوم، تهران.
- ۷- حسن زاده آملی، حسن، (۱۳۷۸)، شرح فصوص الحکم، جلد اول، انتشارات وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی، تهران.
- ۸- حسینی، محمدتقی و بختیاری، محمدجواد، (۱۳۹۳)، کشورهای آسیب پذیر ۲۰۱۳ روند منابع و گرایش ها در دنیایی متغیر، تهران، انتشارات موسسه کار و تامین اجتماعی.
- ۹- حسینی، سیده لطیفه، بهادری جهرمی، علی، (۱۳۹۸)، حقوق بشر در اسلام، انتشارات پژوهاک عدالت، تهران.
- ۱۰- دزفولیان، کاظم، (۱۳۸۲)، شرح گلشن راز، انتشارات طلایه، تهران.
- ۱۱- رودگر، محمدجواد، (۱۳۹۵)، عرفان اجتماعی، معنا و مولفه و کارکرد، جلسه علمی گروه عرفان، <http://hekmateislami.com/?p=2928>
- ۱۲- سعدی، شیخ مصلح الدین، (۱۳۷۰)، گلستان، چاپ پنجم، کتابفروشی فروغی، تهران.
- ۱۳- سن، آمارتیا، (۱۳۹۲)، اخلاق و اقتصاد، مترجم: فشارکی، موسسه نشر شیرازه، تهران.
- ۱۴- شاحیدر، عبدالکریم، ((رابطه حقوق و عرفان اسلامی)) دوره ۴، شماره ۱، بهار ۱۳۸۵.
- ۱۵- شبستری، محمود، (۱۳۹۶)، گلشن راز، نشرزوار، تهران.
- ۱۶- شریعتی، علی، (۱۳۸۱)، عرفان، برابری، آزادی، موسسه بنیاد فرهنگی علی شریعتی، تهران.
- ۱۷- شکرایی، حسین، عرفان و تراحم اندیشه و عمل اجتماعی، پژوهش های علم و دین، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال اول، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۸۹.
- ۱۸- صدری، سیدمحمد و همکاران، ((تکدی در آموزه های عرفانی و فقه)) فصلنامه عرفان اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، دوره ۱۵، شماره ۶۰، تابستان ۱۳۹۸.
- ۱۹- طوسی، خواجه نصیرالدین، (۱۳۸۶)، کشف المراد، مترجم: شیروانی، علی، چاپ دوم، جلد دوم، موسسه انتشارات دارالعلم، قم.

۲۰- فتحعلی زاده، راضیه، احمدی، سیدمحمد مهدی، ((تکالیف بیماران روانی از دیدگاه فقه فریقین و عرفان اسلامی)) فصلنامه عرفان اسلامی دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان، سال شانزدهم، شماره ۶۲، زمستان ۱۳۹۸.

۲۱- فرامرزق راملکی، احد، (۱۳۹۶)، درآمدی بر اخلاق حرفه‌ای، انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، چاپ دهم، تهران.

۲۲- فریدالدین عطار نیشابوری، (۱۳۲۲هجری) تذکره الاولیاء، بتصحیح: نیکلسون، آرتور، انتشارات کمبریج، لندن.

۲۳- کینگن، ووترون، ((گسترش دامنه پوشش تامین اجتماعی، مفاهیم، رویکردها و شکاف‌های اطلاعاتی))، مترجم: افسری، محبوبه، فصلنامه تامین اجتماعی، دوره ۱۰، شماره ۴-۳ زمستان ۱۳۸۷.

۲۴- محقق، عبدالمجید و همکاران، تحلیل ساخت معنا در مصباح الهدایه و نسبت آن با گفتمان عرفانی، فصلنامه علمی پژوهشی کاوش نامه، سال نوزدهم، شماره ۳۶، بهار ۱۳۹۷.

۲۵- محمدی، محمدحسن، افراسیاب پور، علی اکبر و همکاران ((عرفان امام خمینی و نقداشو))، فصلنامه علمی عرفان اسلامی، سال شانزدهم، شماره ۶۳، بهار ۱۳۹۹.

۲۶- هجویری، علی بن عثمان، (۱۳۹۱)، کشف‌المحجوب، به تصحیح: علی عابدی، انتشارات صدا و سیما، تهران.

۲۷- همتی، مجتبی، (۱۳۹۳)، حقوق شهروندی و نسل دوم حقوق بشر، انتشارات خرسندی، تهران.

۲۸- همدانی، امید، (۱۳۸۷)، عرفان و تفکر، چاپ دوم، نشر نگاه معاصر، تهران.

29. Boczek, Macon, Mysticism and social justice

- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, "Towards a new stage in the bi-regional partnership

innovation and technology for sustainable development and social inclusion", MADRID ACTION PLAN 2010-2012, Brussels, 15 November 2010. ۱۰/۱/۱۰۴۴۹ REV 1

30. Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE, The Polish legislation concerning the lowering of the retirement age of judges of the Supreme Court is contrary to EU law ,No 81/19 ,Luxembourg, 24 June 2019 ,Judgment in Case C-619/18, Commission v Poland.

31. Drazenovic & celia **MysticisM and Mental health: a critical dialogue**, original research ,no.2, Vol66, sept 2010, www.hts.org.za.

32. Esmaeili, Roghayeh, Esmaeili, Mehrdad, Quality of life in the elderly: A meta-synthesis, Journal of Research on Religion & Health. 2018;4(2).

33. General comment No. 22 (2016) on the right to sexual and reproductive health (article 12 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights,E/C.12/GC/22.
34. German Bundestag, Basic law for the Federal Republic of German Archives Nationales du Luxembourg, Luxembourg. Deuxième Guerre mondiale.Question allemande.Loifondamentale de l'Allemagne 1949, AE 4191.,, 23 May 1949.
- 35.-GUSMANO , MICHAEL ,K OKMA, AND KIEKE G. H., Population Aging and the Sustainability of the Welfare State,the Hasting centre report,
[Volume48, IssueS3,Supplement: What Makes a Good Life in Late Life? Citizenship and Justice in Aging Societies](#),September/October , 2018.
36. INTERNATIONAL CONFERENCEHuman Rights of older persons & non-discrimination ,October 3 and 4, 2017. Santiago.
37. ILO, Wold employment social out look,trends ,published by international labourorganization ,2018.
38. -Issa , good govercnce chart, amended by issa Adopted by the 30th ISSA General Assembly.
Amended by the ISSA Bureau, 2013, Geneva.
39. Michle,servais- Jean,(2014) international standards on social security ,published by Kluwer ,Hague.
40. Rakoczy,Susan((Great mystics& social justice:walking on the two feet of love))Religious studies Review ,Volume 35, number 1 1 June2009.
- 41.Second world assembly on aging POLITICAL DECLARATION AND MADDRIDINTERNATIONAL PLAN OF ACTION ON AGING,second world assembly on aging,Madrid, April2002.New York.
42. Social security department international labouroffice ,can low income countries afford abasic social security?,2008, Geneva.https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---ilo-manila/documents/publication/wcms_126217.pdf
http://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/03/lc326_adult_social_care.pdf.

43. The veber case, human rights schallenges posed by the fourth industrial Revolution, Faculty of law university of Oslo, candidate number: 7001, submission deadline: December 1, 2017, number of words: 18688.

44. United nations, Resolution adopted by the General Assembly on 20 December 2012, Follow-up to the Second World Assembly on Ageing,A/RES/67/143.,United Nations

.45. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2015). World Population Ageing 2015 (ST/ESA/SER.A/390).https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WPA2015_Report.pdf.

46. United nations, Resolution adopted by the General Assembly Follow-up to the Second World Assembly on Ageing, 18 December 2014.,UNITED nations A/RES/69/146.

47. United Nations,Economic and Social Council ,Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights ,E/2013/82,: General 7 May 2013,Geneva.

48. World report on ageing and health, Ageing and Health,..file World Health Organization 2015
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf;jsessionid=15AE38F9C1A31A10DF324962D780DC55?sequence=1

Human dignity and Social gnosis in the Light of Sustainable Social Security

Mohammad Mehdi Hossienmardi, PhD Student, Department of Law, Payam-e-Nour University, P.O.Box 19395-4697, Tehran, Iran, corresponding author¹
Hassan khosravi, Associate Professor, Department of Law, Payam-e-Nour University, Tehran, Iran²

Reza Mousazadeh, Associate Professor, Faculty of International Relations, Ministry of Foreign Affairs, Tehran, Iran³

Mojtaba babai, Assistant Professor, Department of Law, Payam-e-Nour University, Tehran, Iran⁴

Abstract:

Respect for human dignity, especially the elderly and the degradation of their status and the need to help vulnerable groups has led to While social security is one of the vital, main and comprehensive needs of human beings, its value and position in the context of social mysticism discourse and its spiritual validity should be increased. In their research, the authors of the article, using the analytical-descriptive method and using library studies, intend to explain the issue of serving the poor in the framework of mystical and moral understanding. Research findings indicate that the mystical understanding of social security is strategic in order to pay more attention to helping the needy and setting related goals in the field of international welfare law. At the end of the discussion, the present article intends to address the issue of mystical capacities and teachings by referring to the establishment of sustainable social security. Because the establishment of justice and the establishment of mental well-being of the poor and the prevention of the grief of the elderly and their assistance introduces a part of the historical missions in the field of social mysticism in the world today.

Key words: Social mysticism, human dignity, demographic revolution, sustainable social security, livelihood ethics

---

¹ phd_mardi@yahoo.com

² hkh.be82@yahoo.com

³ rmousazadeh8@gmail.com

⁴ mojtaba.babaee@gmail.com